

Beschaamd vertrouwen

In welke jeugdzorginstellingen en pleeggezinnen vond én vindt seksueel misbruik plaats? Twee commissies doen er sinds dit jaar onderzoek naar. De meldingen stromen binnen: duizend bij de ene, honderden bij de andere.

door Merel van Dorp

Opeens volgde dit voorjaar in de media het ene verhaal op het andere over misbruik in katholieke jeugdinstanties. Over nonnen en paters die de aan hen toevertrouwde kinderen begluurden, betastten, zoenden, aanrandden of penetreerden. De Nederlandse katholieke kerk belastte daarop de commissie-Deetman in maart met onderzoek naar misbruik in *katholieke* jeugdinstanties. Zo'n duizend meldingen van slachtoffers ontving deze commissie al.

Sommigen waren 'vrijwillig' geplaatst, andere onder toezicht van de overheid. Wat de vraag opwierp, wie verantwoordelijk was – en is. En hoe zit het met kinderen die na ingrijpen van de overheid, opgroeï(d)en in andere instellingen? Of in pleeggezinnen? Hoe veilig waren en zijn kinderen met een onder-toezichtstelling of uithuisplaatsing – een overheidsmaatregel! – eigenlijk?

Ook de overheid stelde daarom een commissie in, geleid door oud-procureur-generaal Rieke Samson-Geerlings. Sinds juli kunnen slachtoffers die onder toezicht van de overheid in katholieke of andere jeugdinstanties en pleeggezinnen zijn geplaatst, de commissie bellen, mailen of schrijven via het Meldpunt

Seksueel Misbruik. Honderden meldingen kwamen al binnen. Slachtoffers, daders en betrokkenen kunnen misbruik in de overheidsjeugdzorg melden dat plaatsvond tussen 1945 en nu. Het gaat om misbruik door medewerkers en medeciënten, waartegen het personeel de jeugdigen had moeten beschermen. Misbruik bij vrijwillige plaatsing blijft buiten beschouwing, omdat dit buiten verantwoordelijkheid van de overheid valt. De commissie-Samson kijkt of signalen van misbruik bij instanties bekend waren en hoe daarop is gereageerd. Tot nu bellen vooral slachtoffers en hun ouders, nauwelijks hulpverleners.

Patronen

Wie belt, wordt uitgebreid gehoord. De commissie controleert de misbruikverhalen niet op waarheid en neemt elke melding serieus. Bellers kunnen uitgenodigd worden voor een persoonlijke toelichting. Beide commissies roepen ook daders, (toentertijd) betrokken werknemers, ambtenaren of andere betrokkenen op zich te melden. Zo wordt geprobeerd patronen in het misbruik te ontdekken.

Meldingen die aanleiding kunnen vormen voor vervolging en strafrechtelijk niet zijn verjaard worden na overleg met de melder doorgegeven aan het Openbaar Ministerie. Waar nodig wisselt de commissie-Samson informatie uit met de commissie-Deetman.

In juli 2012 brengt de commissie verslag uit op basis van de meldingen, hoorzittingen, literatuur- en archiefonderzoek en interviews met mensen uit de jeugdhulp praktijk. Het rapport moet inzicht bieden in de cultuur binnen jeugdinstanties, besluitvorming rond (uithuis) plaatsing en de seksuele moraal per periode. Dit laatste om de geschiedenis juist te interpreteren.

Het rapport zal (beleids)adviezen bevatten om misbruik in de overheidsinstellingen en pleegzorg in de toekomst te voorkomen. De adviezen naar aanleiding van recente misbruikschandalen zullen logischerwijs anders zijn dan die overgevallen van een halve eeuw geleden. <

Misbruik melden kan op 070-3765272 (ook anoniem) of meldpunt@comsamson.nl

Reageren? redactie@jeugdenco.nl

'Er heerste een andere seksuele moraal'

Kees Kleijbergen kreeg als directeur (van 1979 tot 2009) van De Hertenkamp in Hollandsche Rading een aantal keren te maken met misbruik door professionals.

Wanneer kwam u op De Hertenkamp in aanraking met misbruik door professionals?

"Een maand voor mijn aanstelling was er een medewerker ontslagen die met jongens op het internaat had gerommeld.

Kort daarna vertelde een jongen die stage liep bij de plaatselijke kruidenier, dat hij in diens broekzak had moeten tasten naar magazijnslutels – zogenaamd omdat de kruidenier zijn handen vol had. Hij greep in een volledige erectie. Een paar jaar later, na de verandering van jongensinternaat in gemengd internaat, waren er geruchten dat een medewerker niet van de meisjes afbleef. In een teamgesprek confronteerde ik hem met de vermoedens. Hij ontkende.

Ons 'niet pluis'-gevoel bleef. Twee maanden later biechtte een meisje hun 'relatie' op. In een gesprek met het meisje, mijn adjunct-directeur en mij bekende hij en diende op mijn verzoek zijn ontslag in. Ongeveer een jaar later deelden collega's hun vermoeden over een andere medewerker. Hij bekende dat hij een meisje welterusten had gekust – op de mond – en dat het vervolgens uit de hand was gelopen. Hij vertrok.

Rond de jaren negentig vertelden meiden tegen de sociaal-cultureel werker over een groepsgenoot die 's nachts de slaapkamers afging en hen verkrachtte. Hij werd overgeplaatst. Later, in het fasehuis voor meiden, begon een begeleidster van rond de dertig een relatie met een 17-jarig meisje."

Misbruik lijkt wel schering en inslag.
"Dat vind ik wel meevallen. Ik praat

over een periode van dertig jaar. Misschien dat zich één medewerker per jaar schuldig maakt aan grensoverschrijdend gedrag. Terwijl er begin jaren negentig ruim zeventig medewerkers direct met kinderen werkten. Bedenk ook dat er door de jaren zestig een andere seksuele moraal heerste. De kinderen gedag en welterusten wensen met een kus op de mond was heel gewoon op De Hertenkamp. Ik vond dat niet normaal en heb

dat bij mijn aantreden verboden. Wat tot discussies leidde over affectie die de kinderen misten. Discussies zogenaamd in het belang van het kind."

U confronteerde de daders met uw vermoedens. Is dat wat u anderen aanraadt?

"Ik had de overmoedige illusie dat iemand door een pittig gesprek zou bekennen en zulk gedrag zou laten. Dat laatste is zeer de vraag. Nu zou ik aangifte doen."

Is dat genoeg?

"Later hoorde ik dat de medewerker die bij ons een relatie met een meisje had gehad, weer als groepsleider werkte bij een jeugdzorginstelling. Ik belde de directie en vertelde over onze ervaringen. Daar deden ze niets mee. Foute boel natuurlijk.

In een functie als interim-manager in 2009 kwam ik ook een medewerker tegen die op een verkeerde manier aan kinderen zat. Dat was bekend. Maar hij had zoveel macht gekregen, doordat hij in allerlei bestuursorganen zat, dat optreden lastig was. Dus werd hij telkens 'weggepromoveerd'. Eigenlijk moeten zulke medewerkers niet meer met kinderen en jongeren werken. Maar ik ken geen instantie waar je zulke medewerkers meldt."

Bieden protocollen en veiligheidsinstrumenten uitkomst?

"Nee. Protocollen helpen risico's inschatten en juist handelen. Tegelijkertijd is het vervelende dat je protocollen als verweer kunt gebruiken: ik heb toch gehandeld volgens het protocol? Meer kan en hoeft ik niet te doen.

Je kunt camera's ophangen, sollicitanten om de Verklaring Omtrent Gedrag vragen. Maar misbruik heb je nooit honderd procent onder controle. Misschien moeten werkgevers consequent referenties opvragen en antecedentenonderzoek doen. Verder kunnen beroepsregistratie en tuchtrecht een drempel opwerpen. Belangrijk is dat je een sfeer creëert waarin jongeren het gevoel hebben dat er naar hen wordt geluisterd. Dan durven ze eerder aan de bel te trekken." <

Reageren? redactie@jeugdenco.nl

Kees Kleijbergen werkt tegenwoordig bij Defence for Children. De Hertenkamp heet nu De Rading Jeugd- en Opvoedhulp.